LENNART PÅLSSON, Luganokonventionen. Norstedts Juridik. Göteborg 1992. 312 s.

Boken är bra. Som framgår av titeln handlar den om Luganokonventionen. Det är en processrättslig konvention som har slutits mellan EG:s och EFTA:s medlemsländer. Luganokonventionen är i det närmaste identisk med Brysselkonventionen, som har gällt mellan EG-länderna i mer än 20 år.

Luganokonventionen är en s. k. dubbel konvention. Den reglerar både frågor om domsrätt och frågor om erkännande och verkställighet av domar. Tillämpningsområdet är privaträttens. Konventionen har hittills ratificerats av Sverige och sex andra stater: Frankrike, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Schweiz och Storbritannien. Den träder för svensk del i kraft den 1 januari 1993.

Konventionen införlivas med svensk rätt genom s. k. inkorporering. I en ny lag — lagen (1992:794) med anledning av Sveriges tillträde till Luganokonventionen — föreskrivs att konventionen skall gälla som lag här i landet (prop. 1991/92:128, LU36, rskr. 294). Lagen innehåller också en del kompletterande bestämmelser. Viss följdlagstiftning finns i SFS 1992:795–800 och 973–975.

Pålssons bok gavs ut innan propositionen lades fram. Några av de lösningar som valts i lagen skiljer sig från vad som föreslagits i den departementspromemoria som ligger till grund för lagstiftningsarbetet och som kommenteras på olika ställen i boken. I de delarna är boken alltså inte helt aktuell.

Boken följer i stort sett den disposition som valts i konventionen. Det gör att det är ganska lätt att hitta i framställningen. I boken finns också ett sakregister.

Framställningen bygger i stor utsträckning på rättsfall från gemenskapsdomstolen (GD), de rapporter som har utarbetats i anslutning till konventionsarbetet, t. ex. den s. k. Jenard-rapporten, och den doktrin som behandlar Bryssel- och Luganokonventionerna. Många av de källor Pålsson hänvisar till är nog inte allmänt tillgängliga här i landet. Man kan mot den bakgrunden konstatera att boken fyller ett stort behov för dem som på ett eller annat sätt berörs av konventionen. Det kan tilläggas att boken är försedd med rättsfalls- och litteraturförteckningar.

Ett allmänt intryck är att framställningen är klar och redig, även i de delar där konventionstexten är krånglig (t. ex. de artiklar som behandlar förhållandet till icke-konventionsstater och andra konventioner). Jag tror att det är lätt att följa med i framställningen även för den som inte sysslat med rättsområdet tidigare. Pålsson inskränker sig inte till en ren beskrivning av ämnet utan ger också uttryck för personliga åsikter i olika frågor. Exempelvis framför han synpunkter på konventionstextens redaktionella utformning och olika språkversioners förhållande till varandra (t. ex. betr. artikel 5.1, 5.5 och 22). Han ifrågasätter också vissa ståndpunktstaganden som gjorts i det svenska lagstiftningsarbetet. Men framför allt rekommenderar han lösningar i frågor där rättsläget ännu inte har stabiliserat sig.

Boken inleds med en allmän del. Av särskilt intresse är här det avsnitt som handlar om tolkning av Bryssel- och Luganokonventionerna. Pålsson redogör för de tolkningsmetoder som GD har använt vid tillämpning av Brysselkonventionen. I de svenska lagförarbetena har man medvetet varit ganska försiktig med uttalanden i tolkningsfrågor (jfr a. prop. s. 164 f.). Pålssons framställning i denna del kommer därför att vara av stort värde för den som skall tillämpa konventionen. Framtiden får utvisa i vad mån nationella domstolar — däribland våra egna — kommer att ta intryck av de principer som har tillämpats av GD.

Den största delen av boken ägnas åt frågor om domstols behörighet. Det är naturligt, eftersom konventionens tyngdpunkt ligger här. I och med att behörighetsreglerna i konventionen är ganska genomarbetade har systemet för verkställighet kunnat göras rätt så okomplicerat.

Pålsson går systematiskt igenom de olika behörighetsreglerna. Huvudregeln är att talan skall väckas i den stat där svaranden har sitt hemvist. Den kompletteras av ett flertal andra regler. Pålsson fäster uppmärksamheten på att begreppen ”hemvist” och ”vanlig vistelseort”, som utgör alternativa anknytningsfakta i bl. a. artikel 5.2, är synonyma i svensk rätt (jfr a. prop. s. 174). Hans påpekande belyser de svårigheter som uppkommer när begrepp från olika rättssystem skall jämkas samman i en internationell konventionstext.

I Luganokonventionen finns bestämmelser om prorogationsavtal (artikel 17). Frågor om sådana avtal behandlas ganska utförligt i boken. Det avsnittet bör vara obligatorisk läsning för alla som sysslar med avtalsskrivning i internationella förhållanden. Pålsson analyserar ingående frågor om t. ex. prorogationsfrihetens omfattning, krav på avtalets form och avtalets verkan mellan parterna. På några punkter pekar han på att rättsläget är ovisst. En sådan fråga är vilken verkan man kan tillmäta ett prorogationsavtal som hänvisar till utländsk domstol, om saken objektivt framstår som en rent inhemsk angelägenhet. En annan gäller verkan av prorogationsavtal när saken har relevant anknytning till flera stater men endast en av dem har tillträtt konventionen. Pålsson redovisar sin egen ståndpunkt i dessa frågor men lämnar också besked om andra uppfattningar.

Ett avsnitt i boken ägnas åt bestämmelser om s. k. forum arresti i fråga om fartyg (artikel 54 A). Sverige kommer av allt att döma att tillträda 1952 års arrestkonvention inom en inte alltför avlägsen framtid (se prop. 1992/93:5). Efter tillträdet kommer Luganokonventionens bestämmelser i frågan att för svensk del ersättas av reglerna i arrestkonventionen. Det innebär dock knappast någon förändring i sak, eftersom arrestkonventionen har stått som förebild för bestämmelserna i Luganokonventionen.

När det gäller erkännande av domar inskränker jag mig till att ta upp en av de frågor som behandlas i boken. Enligt första stycket i artikel 26 skall en dom från en konventionsstat erkännas i de andra utan att något särskilt förfarande behöver anlitas. I andra stycket sägs att en part som gör gällande att domen skall erkännas kan använda sig av det exekvaturförfarande som gäller för verkställighet av domar för att få frågan om erkännande prövad. Konventionen innehåller inte någon motsvarande

regel för en part som vill ha fastställt att domen inte skall erkännas. Det ligger då nära till hands att dra slutsatsen att den parten helt saknar möjlighet att få till stånd en prövning i erkännandefrågan. Pålsson säger dock, utan omsvep, att det står parten fritt att föra negativ fastställelsetalan i den ordning och under de förutsättningar som föreskrivs i forumlandets nationella processrätt. Uttalandet kan förefalla djärvt men har stöd i Jenard-rapporten (s. 43), som behandlar Brysselkonventionen i dess ursprungliga lydelse. Här hade kanske en nothänvisning varit på plats.

Verkställighetsreglerna har getts ett ganska begränsat utrymme i boken. Exekvaturprövningen kan enligt konventionen komma att ske i tre instanser. I Sverige har Svea hovrätt tilldelats rollen som både första och andra instans, medan Högsta domstolen är slutinstans. Pålsson är kritisk till denna lösning, som föreslogs redan i den tidigare nämnda departementspromemorian. Han anser att vi för svensk del har valt en extremt centraliserad prövning när det gäller förfarandet i första instans. Det finns naturligtvis utrymme för olika uppfattningar i frågan. I propositionen om Luganokonventionen (s. 134) pekas på att man i Svea hovrätt har lång erfarenhet av att pröva exekvaturfrågor och att det kan vara en fördel att borgenären redan i det inledande skedet kan vända sig till ett rikstäckande organ. Jag är för egen del beredd att instämma i de synpunkterna.

En annan fråga som uppmärksammats på olika ställen i boken rör summarisk process. De slutbevis som meddelas i sådan process betraktas inte som domar enligt konventionen och kan därför inte verkställas utomlands. Likväl utgör slutbeviset rättegångshinder, om borgenären skulle väcka talan vid svensk domstol i hopp om att på så sätt få en internationellt gångbar exekutionstitel. Detta problem har berörts under lagstiftningsarbetet (se prop. 1991/92:128 s. 153 ff.). Det kan finnas anledning att rikta en varning till den som står i begrepp att väcka talan i summarisk process att tänka efter, om inte gäldenären har tillgångar utomlands som skulle kunna tas i anspråk vid framtida verkställighet.

Bryssel- och Luganokonventionerna innebär — för att låna ett av Pålsson använt uttryck — en ”fri rörlighet för domar” inom hela EES-området. Luganokonventionen ger viss möjlighet även för stater utanför denna krets att ansluta sig till konventionen. I sammanhanget kan också nämnas att man inom Haag-konferensen har väckt frågan om att utar beta en konvention om domsverkställighet m. m. med de europeiska konventionerna på området som förebild. Det är dock för tidigt att säga i vad mån projektet kommer att genomföras.

Boken är som sagt bra och kan varmt rekommenderas. Man kan utgå från att den kommer att inta rollen av ledande verk på området. Det är nästan onödigt att påpeka att ämnet för boken kommer att växa i betydelse i takt med att den europeiska integrationen tar sig allt fastare former.

Bo Blomquist